

Nr. 12 juni 1975

De Moslimkalender in de Arabische landen

Ten geleide

In dit nummer spreken we over de moslim-kalender.

Mocht de lezer ooit in het Midden-Oosten en of Noord-Afrika vertoefd hebben, dan zal hij al lezende zich nog wel de uiterste soepelheid herinneren waarmee in die landen met het idee "tijd" omgesprongen wordt. Vaak zo, dat alles ongrijpbaar wordt en het lijkt dat men zich aan tijdsgebondenheid wil onttrekken. Dit nummer is ook het laatste van de jaargang 1974-1975. We hebben nog stof voor jaren; dat is geen punt. Wat ons wel bezig houdt, is een goede keuze eruit te maken wat de lezer kan interesseren en van praktisch belang is om meer inzicht te krijgen in de wereld van de Islam en meer begrip voor de moslim.

Reakties van lezers en lezeressen en de vraag naar bepaalde nummers van deze jaargang duiden echter op belangstelling voor bepaalde onderwerpen.

Op de laatste bladzijden van dit nummer vindt u een inhoudsopgave van de onderwerpen die in het afgelopen jaar aan de orde zijn geweest. Tevens vindt u er een globaal inzicht in de doelstelling en werkwijze van het bureau "Begrip".

Degenen die het blad Begrip met een zekere regelmaat gelezen hebben, zullen begrijpen dat het niet onze bedoeling is om een afgeronde documentatie te geven over de Islam maar druppelsgewijze informatie te geven en zo de lezer in staat te stellen te leven in een wereld die op godsdienstig, politiek en sociaal gebied in beweging is en van zich doet spreken.

P. Backx

A. van Leeuwen

De Moslim- Kalender.

Dinsdag 13 Januari 1975 begon een nieuw "hizjra-jaar". (Zo genoemd omdat men daarbij als beginpunt neemt de uitwijking (hizjra) van Mohammed uit Mekka naar Medina, overeenkomend met 622 van onze jaartelling). Zo was 13 Januari de eerste dag van de maand muharram en wel van het jaar 1395.

In Tunesië, en over het algemeen ook in de Maghreb, is dat tevens de 31e dizjambir van het juliaanse jaar 1974. Vandaar dat de moslim-kalenders voor elke dag van het jaar alleen maar deze data (meestal drie) aangeven: die van het maanjaar (hizjra-jaartelling), die van het zonnejaar d.w.z. de gregoriaanse (d.w.z. onze jaartelling), en die van het juliaanse zonnejaar.

Als de Arabisch-moslimkranten ook al niet altijd rekening houden met de juliaanse datering dan kan het toch gebeuren dat zij er nog een andere aan toevoegen, zoals b.v. Egypte.¹

Hoe moet men daar uitkomen? Vanwaar die verscheidenheid? Verschillende factoren hebben beurtelings meegespeeld, om tot deze huidige dateringen te komen, zoals b.v. een of andere gebeurtenis uit de Koran, een liturgische traditie, de landbouweconomie en de eisen van de moderne tijd.

Dit artikel heeft dan ook alleen tot doel om enig inzicht te geven in de kalender van Moslim, waardoor men zich beter kan plaatsen met betrekking tot de tijd als men in moslim landen verblijft.

Een opmerking vooraf: elke moslim-kalender geeft nauwkeurige voorlichting over de vijf voorgeschreven gebedsuren. Deze wisselen elke dag van het jaar in verband met de zonnetijd.

Het morgengebed (salat al- fazjer) moet plaats hebben tussen het uur van de dageraad (fazjer) en het uur van zonsopgang (shuruq).

Het middaguur (zuhr) is het begin voor de gebedstijd van gelijke naam (salat al-zuhr) Deze duurt tot aan het uur van de `asr (het midden van de middag).

¹ Zo heeft bijv. het Koptisch orthodoxe Egyptische weekblad 'Watani' in de Arabische taal altijd een viervoudige datumaanwijzing: Nr. 760 van zondag 17 juni 1973 heeft bovendien als datum 17 hazîrân 1973 (Arabische naam van de zonnemaand in het Midden Oosten. Daarnaast 16 jumâda l-ûla 1393 (hizjra-jaartelling) en de 10^e ba'ûneh 1869 (Koptische jaartelling die begint met het tijdperk van de martelaren.

Daarna tot aan zonsondergang (maghrib) kan men het gebed van de 'asr (salat al-'asr) verrichten.

Na zonsondergang volgt het gebed van de ondergaande zon (salat al- maghrib).

Dit kan men verrichten tot op het ogenblik dat men een zwarte draad niet meer kan onderscheiden van een witte draad, want dat is het uur van het invallen van de nacht ('ishâ).

Met het uur van de 'ishâ begint de laatste gebedsperiode, die dan tot middernacht duurt. Dit is dan de tijd voor het gebed salat al- 'ishâ (het invallen van de nacht).

De liturgische Kalender van de Moslim (= het hizra jaar)

Een van de twee belangrijkste kalenders van onze tijd is de "hizra-kalender" (hizra is de uitwijking van Mohammed van Mekka naar Medina in 622 van onze jaartelling).

Deze gebeurtenis werd het jaar 1 van de Islamitische jaartelling.

Het schijnt de kalief Umar geweest te zijn, die dat zo beslist heeft in het jaar 17 van de islamitische jaartelling. Want het jaar 622 was het eerste jaar dat de profeet van de moslims als tijdelijke soeverein is opgetreden. Maar het was niet mogelijk om de dag uitwijking zelf als eerste dag van de nieuwe jaartelling aan te nemen, want de Koran zelf had al een hervorming ingevoerd van de "maan-kalender" voor de Arabieren. Daarom heeft men de maanden maar zo gelaten en liet men het jaar 1 van de hizra-kalender beginnen op de eerste muharram van het jaar van de verhuizing, d.w.z. in onze jaartelling vrijdag 16 juli 622.²

In feite hebben de moslims, die trouw blijven aan de Koran, het maan-jaar van de oude Arabieren aangehouden, maar met weglating van de ingelaste maand (nasî)³.

Dat is inderdaad een voorschrift van de Koran: "Het aantal der maanden bij Allah is twaalf maanden , op de dag waarop Hij de hemelen en de aarde schiep. Vier daarvan zijn gewijd; dat is de vaststaande godsdienst. Doet u in die tijd dus geen onrecht

² De uitwijking hizra) zelf, beter gezegd de aankomst in medina, wordt volgens de moslimtraditie op 12 rabi`a al awwal (24 september 622 van onze jaartelling). Men plaatst ze ook wel de 2e, de 8e of de 9e van deze maand.

³ Cf. artikel Nasî in de Encyclopédie de l'islam, 1e uitg., deel 3, bl. 915-916 Zoals men weet gebruikt de Hebreeuwse kalender, ook een maankalender, een zgn. tussengevoegde maand zodat Pasen dan weer samenvalt met de eerstkomende volle maan van de nachtevening in de lente (maand nisan). De Hebreërs hebben altijd een maan-jaar gehad zowel in de burgerlijke sector als in de economische en de landbouwsector. Dat begon dan met de zaaitijd in de herfst en eindigde met de oogst van de laatste vruchten. Dat leverde maanden op soms van 30 soms van 31 dagen. Met de instelling van het Paasfeest werd er een zgn. 'godsdienstig' jaar ingevoerd. Hierbij werd over het geheel dezelfde indeling aangehouden maar men liet het jaar beginnen met de maand nîsan. Dit zou de ingelaste maand kunnen verklaren ongeveer om de drie jaar, die tot doel heeft om het maanjaar van 354 dagen te laten corresponderen met het zonnejaar van 365 dagen. Men last deze maand in tussen de maanden adâr en en nisan en noemde die maand ve'adâr d.w.z. nieuwe adâr.

aan uzelf. Maar bestrijdt de polytheïsten altezamen, zoals zij ulieden altezamen bestrijden. En weet, dat Allah is met de vrezenden." Het inlassen van een maand is slechts een toevoeging die voortkomt uit ongeloof, waardoor zij die ongelovig zijn in dwaling worden gebracht; zij verklaren haar één jaar voor geoorloofd en een ander jaar voor ongeoorloofd, om gelijk te komen met het aantal dat Allah gewijd heeft verklaard en dan weer ongeoorloofd te verklaren, wat Allah gewijd heeft verklaard. Voor hen is schoonschijnend gemaakt de slechtheid van hun bedrijf. Maar Allah leidt niet recht de ongelovige lieden ;" Koran 9, 36-37 (Vertaling Prof. Dr. J.H. Kramers)

Bij de Arabieren uit de tijd vóór de Islam schijnt inderdaad die ingelaste maand (bedoeld om het maan-jaar van de bedoeïenen te laten samenvallen met het zonnejaar) geplaatst te zijn na de 12de maand (dhûl-lhidza ofwel maand van de grote pelgrimage, "hadjz") en vóór de eerste maand van het nieuwe jaar (muharram). De bedoeling was om zodoende de datum van die pelgrimstocht (waar een jaarmarkt aan verbonden was) zo ongeveer in dezelfde tijd te laten vallen als het moment dat de zon haar keerpunt heeft bereikt in de winter.⁴ Er werd dan tevens een wapenstilstand voorgeschreven gedurende de z.g. "heilige maanden", d.w.z. de twee laatste maanden van het aflopende jaar (de maand dhûl-qa`da, voorafgaand aan de maand van de pelgrimstocht zelf) en de eerste van het beginnende jaar (muharram). Het is te begrijpen dat de inlassing van de nasî zodoende aanleiding kon geven tot eindeloze twisten en conflicten zoals bijv. "Is die ingelaste maand ook een heilige maand?"

De vierde heilige maand" was de radzjab (7^e van het maanjaar'). Deze viel voor het afschaffen van de nasî aan het begin van de zomer en waarborgde derhalve het vreedzame verloop van de plechtigheden van "de pelgrimstocht" (umra), die in Mekka zelf plaats had.

Het maanjaar is 11 dagen korter dan het zonnejaar (354 dagen i.p.v. 365). Wanneer men dus de ingelaste maand nasî weglaat, kloppen de seizoenen niet meer met de Arabische maandtelling. Er heeft elk jaar een verschuiving plaats, om dan in 33 à 34 jaar weer overeen te stemmen met het zonnejaar. Dat is de reden waarom de fees-

⁴ Deze correctie van de maanden van het hizra-jaar geeft ons ook een beter begrip van de diepere zin van de ifâda die de pelgrims moeten volbrengen op de 9e dhû-lhidzja direct na zonsondergang, nl. hals over kop `Arafât te verlaten en zo snel mogelijk in Muzdalifa zien te komen om de ondergaande zon in te halen. Dit laatste krijgt natuurlijk een bijzondere betekenis bij de dag- en nachtevening in de winter.

ten en de ramadân achtereenvolgens van de winter naar de herfst verschoven worden, vervolgens naar de zomer en tenslotte naar de lente in bovengenoemd tijdsbestek (33 à 34 jaar).

Het Arabisch- moslimjaar berust dus op de omloop van de maan en wordt verdeeld in maanden, die afwisselend 30 of 29 dagen tellen.⁵

Een maan-maand begint met een "eerste kwartier" (hilâl) uitlopend op volle maan (badr) op de 14e van de maand; neemt dan weer af tot aan het "laatste kwartier" (hilâl), met een afwezigheid van de maan gedurende een of twee nachten (de nachten van de "twijfel").

Dit levert heel wat verwarring op voor de datering die op onze waarneming berust.

Later zullen we die maanden van het "maan-jaar" nog ter sprake brengen alsook de daarin voorkomende moslimfeesten.

Hoe moet men nu een datum van de hidzja-jaartelling omrekenen in de gregoriaanse jaartelling en omgekeerd?⁶

Men gaat uit van het jaartal op de hizja-kalender 1395. Men telt daar 622 bij op. Dit wordt 2017. Daarvan trekt men dan weer af de delingsuitkomst van het hizja-jaartal gedeeld door het cijfer 33 (=42) en dat levert dan de gregoriaanse datering op: 1975.

Als men uitgaat van het gregoriaanse jaar, trekt men daar 622 van af en telt men daar dan op de delingsuitkomst van het verkregen getal gedeeld door het cijfer 32.

Men neme b.v. 1975: 622 aftrekken levert op 1353. Tel daar bij op de delingsuitkomst (42) van 1353 gedeeld door 32 en men krijgt aldus het hidzja-jaar 1395.

Dit alles kan in de volgende breukgetallen worden uitgedrukt:

⁵ Om het verschil van 12 uren te compenseren dat de maan-maand oplevert (de duur is 29 dagen, 12 uren, 14 minuten, en $2 \frac{8}{10}$ sekonde) d.w.z. 8 uren, 48 minuten, $33 \frac{6}{10}$ sekonde per jaar voegt men aan elke elf jaar een dag toe, verspreid over een periode van 30 jaar (H.G. Cattenoz, Tables de concordance des ères chrétienne et hégirienne, 3e uitgave, 1961, voorwoord). Dit zijn dan de zgn. schrikkeljaren. Bijv. met betrekking tot de periode van 30 tot 60 zijn dat dan de jaren 32, 35, 37, 40, 43, 46, 48, 51, 54, 57, 59.

en in dat geval telt dan de twaalfde maand 30 dagen in plaats van 29 dagen (de zgn. maand van dhû-lhaddjz)

⁶ Het was paus Gregorius XIII die de gregoriaanse kalender in de plaats stelde van de juliaanse kalender, die in 46 voor Christus door Julius Caesar was ingesteld. De jaren werden toen gesteld op 365 dagen. Bij 25 dagen gaf dat een verscot van 11 minuten en $10 \frac{4}{10}$ sekonde voor de echte zonnejaren. En zo raakte de nachtevening van de lente door dit verschil in tijdrekening op de lange duur zelfs een hele dag achter (in elke 130 jaar). Zo verschoof de nachtevening van 25 maart naar 21 maart en wel in het jaar 325 (concilie van Nicea) en naar 11 maart op het eind van de 16^e eeuw. Wat betreft de oorspronkelijke datum van 25 maart dient men te weten dat dit de datum van de nachtevening was ten tijde van de klanederhervorming door Julius Caesar.

Greg. Jaar – 622, gedeeld door 32 is hizra-jaar

greg. Jaar - 622

$$\frac{\text{-----}}{32} = \text{hizra-jaar}$$

Hizra-jaar 622- (hizra-jaar gedeeld door 33) = greg. Jaar 622 – h.j

$$\frac{\text{-----}}{33} = \text{greg. jaar}$$

De feestencyclus in het moslims liturgisch jaar.

Dit zijn de namen van de 12 maanden van het maan-jaar: muharram, safar, rabî` al-awwal, rabî`- al- thani, jumadâ al-ûla, jumâda-al- thaniya, radzjab, sha`bân, ramadân, shawwâl, dhû l-qa`da, dhûl-hidzja.

Er zijn vier soenitische feesten:

1 Het "Kleine feest" of feest van het breken van de vasten (îd al-fitr). Het wordt gevierd op de 1^e shawwâl, na de vastenmaand de ramadan (id saghir).

2 Het "Grote Feest" (. îd Kebir) of ook wel genoemd het schapenfeest, suikerfeest of het feest van de offergave (id al-adhâ). Het wordt gevierd de 10^e dhû al-hidzja en valt tijdens jaarlijkse bedevaar naar Mekka.

3 Het feest ashûra (waarop het aanbevolen is te vasten). Dit feest wordt gevierd de 10^e van de maand muharram.

4 het feest van de geboorte van de profeet (Mawlid nabawî of moeloed). Dit feest wordt `gevierd de 12^e van de maand Rabî al-awwal.

Er bestaan nog een aantal andere feesten, die van veel minder betekenis zijn en slechts gevierd worden in de landen van de soennitische richting:

- De dag van Arafât (yawm Arafât) op de 9e van de dhû al-hidzja.
- De nacht van de rechtvaardiging* (laylat al-barâ'a) op de 14-15^e sha'ban. Men bidt die nacht voor de doden (vooral te Jeruzalem)
- De "nacht van de bestemming" (laylat al-qadr) op de 27e ramadân.
- De "nacht van de wonderen" (laylat al-gharâ'ib) op de eerste vrijdag van de maand radzjab.
- De nacht van het zien" (laylat al-ru'ya) op de eerste dag van de Ramadan.
- De "nachtelijke opstijging" van Mohammed (al-mi`razj) op de 27^e razjab.

Het zonnejaar in Noord-Afrika volgens de Juliaanse datering

We zagen reeds dat 13 Januari 1975, de laatste dag was van het Juliaanse jaar, te weten de 31 Dizjambir 1975. Het Juliaanse jaar wordt in de Maghrib ook wel genoemd het "niet-Arabische jaar" (â`m a`zjami).

De hizra-kalender was zuiver een maan-kalender geworden. Maar voor de heffing van grondbelasting, betaalbaar in oogstopbrengsten was het nodig een jaartelling te hebben gebaseerd op het zonne-jaar. De islamitische landen van Noord-Afrika (de Maghrib) hebben dan ook altijd een kalender voor de landbouw gehandhaafd voor het goed functioneren van de financiële administratie.

In Noord-Afrika (zoals trouwens vroeger ook in Andaloesië) is de oude Romeinse of Juliaanse kalender⁷ in gebruik gebleven. Dit bewijst o.a. hoe groot de invloed van Rome was op het gebied van de landbouw.

Deze Juliaanse kalender heeft echter de kalenderhervorming van Gregorius niet gevolgd en heeft derhalve 13 dagen achterstand op onze huidige kalender. Al de landbouwactiviteiten in de Maghrib baseren zich op deze Juliaanse kalender.

Hier volgt de maandindeling en bijzondere data:

1 Ennayer of Yanayer

Vangt aan de 13^e van "onze" maand januari. En dit geldt ook verder voor de aanvang van alle maanden van het "landbouwjaar" in de Maghrib. De eerste, het z.g. feest hadjouz of hagouz, leidt een cyclus in van 20 "nachten" (el- layali l- sùd), periode van koude regens. Daarop volgen dan de dagen van 'azara, waarin wordt aanbevolen de laatste landbouwwerkzaamheden te verrichten voordat de lente-zaaitijd aanbreekt. (harthal- ma'zûzi). De laatste van de maand (garret el- 'anz of "de vorstperiode van de geit") is de zgn. uitgeleende dag (nahar es- slef), een grensgeval tussen januari en februari.

⁷ Cf. hierboven noot 6. We moeten niet vergeten dat de Juliaanse kalender in Europa gevolgd werd tot aan de gregoriaanse hervorming in 1582 en dat hij nog steeds gevolgd wordt door de orthodoxe kerken, die immers nooit de gregoriaanse hervorming hebben willen aanvaarden. Het gevolg is dat de vastlegging van de Paasdatum op die manier 10 dagen of meer verschil kan opleveren tussen de katholieke en de orthodoxe christenen. Dit is een pijnlijke zaak in de landen van het Midden Oosten. Het is dan ook verheugend dat de christenen in sommige landen zoals in Egypte met de anderen tot overeenstemming zijn gekomen over één enkele datum voor het Paasfeest. Zo namen in Egypte de christenen de datum over van de Koptische christenen.

2 Febraïr of Fabrâayir of Fourar.

De 15de (d.w.z. voor ons 28 Februari) is het begin van de lente met de komst van de ooievaars en de zwaluwen. Deze maand wordt afgesloten door 7 dagen en 8 nachten, die gelden als een moeilijke periode, de periode van hasûm of essab`a, besloten door "de dag van de oude vrouw" (onze maartse buien).

3 Mares of Mârs.

De 4^e is het eind van de hasûm. De 11de is de dag- en nachtevening, en van 25^e tot de 31^e (natah) is de periode van de westelijke en noordelijke stormen, met late vorstperiode.

4 Brîl of Abrîl of Ibrîl.

De regenmaand (al- bawwâl), vooral als de regens de 27^e beginnen en tot de 3^e van de volgende maand duren; dit noemt men de nisan, gunstig voor de komende oogsten.

5 Maiyu of Mâyo.

Oogstmaand: de 15de van de maand vijgenoogst, appelen-, abrikozen, bonen-,gerst- en lijnzaadoogst. De 17^e "het sterven van de aarde" (mawt al- ard) en de komst zomer.

6 Yûnyû of Yûnih.

Op de 16de valt wat men noemt de zonnestilstand en de 24^e heeft het landbouwfeest plaats van de `Ansara (vuren op de velden en in de boomgaarden).

7 Yûlyû of Yolîz.

De 12^e begint de periode van de smaim of sama'im of de hondsdagen tot aan de 20^e van de volgende maand. Dat is in Tunis de heetste tijd van het jaar.

8 Ghozjt of Aghozjt.

De herfst kondigt zich reeds aan. Kalenderdatum is daarvoor de 17^e (d.w.z. voor ons 30 augustus). Dan begint men met het beploegen van het land, het drogen van vruchten, vooral druiven.

9 Zjtember of Zjtembir.

De 14de is het de nachtevening; de 20^e (33^e dag van de herfst) houdt het boomsap op te circuleren (yawm chendoul in Zuid Tunesië).

10 Ktûbir.

Bekend om zijn oostenwinden; op de 15de valt de honingoogst en op de 30ste het vertrek van de zwaluwen.

11 Nouember of Nowambir.

De 16e is het begin van de winter (voor ons 29 november). Er wordt nu niet meer op zee gevaren.

12 Djanbir of Dijambir of Djember.

De 12^e (voor ons 25 december) valt de kortste dag. Dan beginnen de “witte nachten” (el- liyali l-bîd), periode van strenge kou en vorst.

Tijdrekening en het moderne leven.

Die verscheidenheid van jaartellingen en maandnamen geeft heel wat moeilijkheden op administratief gebied in een moderne staat. De jonge moslimstaten zagen zich dan ook heel gauw genoodzaakt om daarvoor heel revolutionaire maatregelen te nemen.

Zo schreef b.v. een Tunesisch dagblad “La Presse” reeds in 1965: "Iedereen kent de moeilijkheden die het gebruik hizjra-kalender oplevert, vooral voor de burgerlijke stand, wetsbepalingen, de cheques en de rechterlijke uitspraken etc. Die moeilijkheden worden nog groter met betrekking tot andere Islam-landen, wanneer n.l. de begindata van de hizjra-maanden van plaats tot plaats verschillen." ⁸

Daarom bestaan er in verschillende landen wettelijke regelingen of officieuze administratieve voorschriften of gegroeide gewoontes, waardoor het gebruik van de hizjra-kalender is afgeschaft m.b.t. officiële documenten.⁹

Zoals de secretaris van culturele zaken en voorlichting in Tunesië , M. Chadli Klibi o.a. benadrukte: "Het is noodzakelijk dat de Moslims een eind maken aan de echtscheiding tussen hun geestelijk leven en hun leven van alle dag."¹⁰

⁸ Het artikel gaf commentaar op de activiteiten en de discussies in het parlement, die tot resultaat hadden dat een wet werd aangenomen m.b.t. de gregoriaanse kalender als enige kalender voor administratief gebruik. De voorstanders van die wet hadden benadrukt dat zij de hizjra-kalender niet hadden afgeschaft want deze vormt een bestanddeel van 's lands cultureel erfgoed maar dat zij alleen maar besloten hadden tot afschaffing van het gebruik in die officiële documenten. Bovendien, om een einde te maken aan de discussies over het tijdstip waarop nu feitelijk de dag officieel begint (de joodse en de moslimdag begint 's avonds te voren), werd er voorgesteld om als beginpunt aan te nemen 'een uur nul'(dit kan weer van belang zijn voor het strafrecht, nl. voor de duur van de gevangenisstraf).

⁹ Dit is het geval in de staat Tunesië (cf. vorige noot) en het zou interessant kunnen zijn te weten hoe het er tegenwoordig voorstaat in de verschillende arabo-islamitische landen, vooral in Saoedi-Arabië en in Jemen.

¹⁰ Volledige tekst in 'La Presse' van 19.11.1963. aan die conferentie namen alleen maar experts uit Arabische landen deel. De secretaris van Tunesië herinnerde de genodigden er eerst aan, dat hun taak was om te spreken over de aanvangsdatum van 'maan-maanden' die de godsdienstige praktijken regelen en de verplichtingen voorgeschreven door de moslimleer. Vervolgens herinnerde hij er aan dat de visuele waarneming (van het eerste kwartier van de maan) een oud gebruik was, dat door onze voorouders gerespekteerd werd maar beslist geen godsdienstige verplichting was. Tenslotte bracht hij naar voren dat dit gebruik ook niet meer aangepast is aan de eisen van het hedendaagse leven. Het gebeurt immers maar zelden dat de moslimvolkeren samen eenzelfde feest op dezelfde dag vieren.

Het zal ons dan niet verwonderen dat er op geregelde tijden congressen en ontmoetingen plaats hebben van moslim-experts, om te komen tot een hervorming van de kalender, een vaste astronomische datering van het begin en einde van de maanden, vooral van de Ramadân, een onveranderlijk respekteren van de overeenkomst (muwâfaqa) tussen de hizra-jaartelling en de gregoriaanse jaartelling, of het zonder meer aanvaarden van de gregoriaanse jaartelling, die internationaal gebruikelijk is.

Om feiten en gebeurtenissen uit het verleden in de gregoriaanse jaartelling te plaatsen bestaan er uitstekende vergelijkingstabellen. Degene die geschiedenis bestuderen, hebben er belang bij deze tabellen te consulteren, als zij zich de hoofdbreken willen sparen van snipperberekeningen en het verzamelen van chronologische resten.

De oplettende lezer die de bladvulling op de achterzijde van ieder blaadje van de Arabisch- Islamitische dagkalender leest, kan dan altijd nog eens nadenken over de tekens van de dierenriem met hun voorspellingen, of over de spreekwoorden, goede raadgevingen of vrome spreuken. Hij vindt daar stof tot meditatie. Hij treft daar im-

(Vervolg noot 9) Ondanks de hier geuite wensen en verlangens, valt er het volgende te constateren: Een onlangs gehouden bijeenkomst van ministers van godsdienst- en islamzaken alsook van de Waqfs, uit de Arabische landen, (in Koeweit van 26 febr. tot 2 mrt. 1973) heeft zich nog eens over dit probleem gebogen, maar is verstrikt geraakt in de eisen die het klassiek islamitisch recht stelt.

(de "Revue Algérienne", al- Asâla, van het ministerie met dezelfde naam, 3e jaargang, nr. 12 jan.-febr. 1973 pag. 167-170). Maar vooral nr. 21 van diezelfde revue 'al- Asâla' (3e jaargang, juli-sept. 1974) is van belang met betrekking tot dit onderwerp. Men treft in dit nummer met name de toespraak aan, die gehouden werd door de Algerijnse Minister van onderwijs en godsdienstige zaken bij gelegenheid van de genoemde bijeenkomst te Koeweit, M. Mouloud Naït Belkacem (Arabische tekst pag. 3-9 en Franse tekst pag.1-5).

Deze toespraak is in feite een uiteenzetting, een verdediging van en een toelichting op het "Algerijns besluit" om te komen tot een uniforme kalender van de maan-maanden nadat, zoals hij zei, hij aanvankelijk alle hoop had opgegeven om zelfs maar tot een eerste aanzet te komen voor een positieve oplossing die aanvaard wordt door de islamitische gemeenschap. (Dit komt erop neer dat de eer traditionalistische stellingen werden gehandhaafd op die bijeenkomst in Koeweit.) Hij herinnerde eraan dat men zich meer mocht hechten aan de geest dan aan de letter van de fameuze hadîth die zegt: "Neem de vasten in acht bij de nieuwe maan en verbreek de vasten bij het waarnemen van de nieuwe maan". Wij zijn een natie van analfabeten die niet kan schrijven en rekenen". Minister Belkacem stelde zijn moslimcollega's in kennis van dit Algerijnse besluit om een methode te gebruiken die tegelijkertijd gebaseerd was op de zichtbare waarneming van de nieuwe maan als ook op de waarborg dat deze waarneming juist is door gebruik te maken van wetenschappelijke middelen.

mers een bonte verzameling aan van Koranteksten, talrijke overleveringen van de Profeet, spreekwoorden, volkswijsheid en bepaalde uitlatingen of ideologische richtlijnen van staatshoofden die verheven worden tot de rang van "de wijzen van onze moderne tijd".

Zelfs elementaire gegevens over antropologie die druppelsgewijze toegediend worden naargelang de tijd van het jaar, zonder dat het nodig is te weten of het over een maan- of over een zonnejaar gaat.

Het vermelden van de maanden van het internationaal erkende gregoriaans jaar is een overblijfsel uit het tijdperk waarin Groot-Brittannië en Frankrijk de administratieve koloniale macht vertegenwoordigden.

Een Arabisch- Islamitische kalender in het Midden-Oosten (natuurlijk met uitzondering van Libanon) geeft b.v. de Engelse namen van de maanden van het jaar min of meer goed weer in het Arabische schrift of ook in Latijnse letters: January, February, March etc., terwijl een soortgelijk exemplaar in N. Afrika en elders de Franse namen geeft: janvier, février, mars etc.

Hoe moet men deze gecompliceerde kalender zien? Enerzijds als uiterste soepelheid in Islamlanden m.b.t. het idee van tijd en wel zo dat alles ongrijpbaar wordt, dat men zich in zekere zin aan tijdgebondenheid wil onttrekken, terwijl er anderzijds een streven is om in het geschiedkundig verloop opgenomen te worden. M.a.w. men kan zich afvragen: wil men een greep krijgen op tijd en tijdrekening? Of wil men dit juist tegengaan vanwege een subtiele theologische bezorgdheid?

Het moderne leven eist meer dan ooit nauwkeurigheid in het vaststellen van uren, soms zelfs van minuten: klokken, horloges, radio- en t.v. programma's; de tijd gaat voortaan alles regelen tot in de kleinste details. Maar boven het mechanisme uit van de tijd met zijn mathematische berekeningen houdt men vast aan het ritme van een liturgie met haar godsdienstige feesten, waaraan de nieuwe nationale feesten worden toegevoegd, die met een bepaald ceremonieel gevierd worden. (feest van de arbeid, onafhankelijkheidsfeest, feest van de revolutie, feest van de evacuatie, feest van de vrouw, moederdag, bomenfeest etc.). Dit alles schijnt de mens te willen voorhouden dat de tijd gezien moet worden als een tijdsbestek dat gevuld wordt en waaraan zin gegeven wordt door de getijden van het jaar en de momenten van het leven (familieleven, nationaal of religieus leven).

Boven alle discussie uit welke de wekelijkse rustdag is (zondag of vrijdag), discussies die steeds weer terugkeren als het punt van culturele eigenheid aan de orde komt, is het vooral nuttig om zich af te vragen wat doen de mensen van vandaag (christenen en moslims) met hun tijd, werktijd, vrije tijd en tijd van gebed.

Maurice Borrmans, w.p.

Inhoudsopgave nummers 1 tot en met 12 jaargang 1974-75

nr.1 Gedachtenwisseling over dialoog tussen Islam en Christendom

nr. 2 Dialoog Islam-Christendom gezien van islamitische zijde.

nr.. 3 Vastenmaand Ramadân

nr. 4 Met Moslims in gesprek over God.

Reakties en gedragspatroon van de Moslim in onze westerse samenleving

Een korte boekbespreking

nr. 5 De Bedevaart naar Mekka en het Offerfeest of Aid el Kebir

nr. 6 Kanttekeningen bij een experiment.

nr. 7 Islam in confrontatie met Christus.

Preek bij eucharistieviering uitgezonden via radio op 5 jan. 1975

nr. 8 De Islam en de problemen van onze tijd , (interview met de sheikh van Al-Azhar, afgenomen door Hassan al-Karûm , ref. Revue Al- HiLâl , Sept. 1970 bl.82-93)

Nr. 9 Internationaal congres van Moslims en Christenen te Cordoba ,

De Raad van Kerken te Soest op weg naar de ontmoeting met moslimse plaatsgenoten

nr. 10 Inleiding over de Islam aanvaardbaar voor een Christen

nr. 11 Voorschriften met betrekking tot verboden spijzen en dranken.

nr. 12 De Moslim-kalender in de Arabische landen.

Inhoudsopgave.

Globaal overzicht, In opzet en werkwijze van bureau "Begrip".

De nummers 4. en 6 zijn uitverkocht, nummer 5 is herdrukt.

Globaal inzicht in opzet en werkwijze van bureau “Begrip”

De arbeidsmigratie heeft een Islamitische minderheidsgroepering binnen onze samenleving gebracht.

Het aantal buitenlandse arbeiders van islamitische herkomst wordt geschat op 105.000, terwijl er nog een aantal studenten, rijksgenoten, ambassadepersoneel en hoger beroepspersoneel zijn, eveneens van islamitische herkomst.

Deze groepering vraagt bijzondere aandacht omdat ze een godsdienst belijdt waarmee onze samenleving niet vertrouwd is en kulturele karakteristieken vertoont die vreemd voor ons zijn. In de wereld van de Islam zijn beide innig verweven, Ontkoppeling van godsdienst en sociaal-kultureel leven houdt in dat de moslim zijn identiteit verliest en als groep in een isolement raakt. Uitsluitend maatschappelijke dienstverlening biedt geen adequate opvang van de moslims noch als persoon noch als groep.

De landelijke werkgroep van de Raad van Kerken “Samenleven met buitenlanders” heeft in haar program van gastvrijheid te bevorderen een deeltaak gereserveerd voor de relatie-opbouw Christendom – Islam. Hierbij gaat het om voorlichting te geven aan de Nederlandse samenleving en die voorlichting operationeel te maken in die zin dat er een open klimaat geschapen wordt, waardoor de islamitische groep zich vrij kan ontplooiën en geestelijk gezond kan leven. Ook zal bezien moeten worden waar er handreiking kan geboden worden bij het zoeken naar moskee-ruimten.

Relatie-opbouw veronderstelt dat er van Islamitische zijde ook behoefte of ten minste bereidheid bestaat tot toenadering. Die bereidheid wordt slechts op hoger niveau in beperkte mate gevonden.

De relatie-opbouw Christendom-Islam, gericht op een islamitische minderheidsgroep in Nederland, kan niet losgekoppeld worden van de beweging in mondiaal perspectief: de ontmoeting van de godsdiensten en de verantwoordelijkheid van de wereldgodsdiensten voor sociale rechtvaardigheid, vrede en wederzijds respect.

In de ontmoeting van een andere godsdienst zal men een andere waardenschaal ontdekken, vragen stelt aan de eigen godsdienst. Door interkerkelijke samenwerking

zal de christelijke verantwoordelijkheid in het samenspel der godsdiensten een geloofwaardige boodschap naar buiten kunnen uitdragen.

De werkwijze geschiedt in samenwerkingsverbanden. Dit bestaat in deelname aan overleg en uitvoering van taken binnen bepaalde groepen die werken met en ten behoeve van islamitische groep en binnen organisaties die een functie vervullen in de samenleving op levensbeschouwelijk gebied, o.a. de Stuurgroep in de Rijnmond, Taakgroep Islam in Rotterdam, ad hoc commissie van de Raad van Kerken te Utrecht, Projekt Spaarnberg - Joden, Christenen Moslim beweging - de follow up commissie van de Conferentie van de wereldgodsdiensten.

Een andere werkwijze is het ontwikkelen van zelfstandige activiteiten: Lezingen verzorgen voor een meer algemeen publiek, voor een bepaalde doelgroep bijv. voor een verpleegopleiding, voor middelbare scholieren in het kader van maatschappij- of godsdienstlessen.

Materiaal verschaffen aan studenten die in het kader van hun opleiding een scriptie maken over een onderwerp betreffende de Islam of de moslims in onze samenleving. Uitgave van een gestencild blad "Begrip" dat iedere maand in een oplage van 300 exemplaren verschijnt.

Andere gesprekken met personen of groepen die een gerichte belangstelling hebben voor de ontmoeting met de Islam.

P. Backx: Santpoort 27 Mei 1975